

ОЦІНКА СТАНУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЕКОНОМІКИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

© Леонтьук-Мельник О.В., 2013

Розглянуто роль та особливості іноземного інвестування регіонів в умовах глобалізації економічних відносин. З огляду на вплив транснаціональних корпоративних зв'язків, висвітлюються питання ефективного фінансування іноземних інвесторів пріоритетних галузей економіки. Наведено результати оцінки стану іноземних інвестицій Вінницької області в перерізі основних видів економічної діяльності підприємств.

Ключові слова: іноземний інвестор, іноземні інвестиції, регулювання іноземних інвестицій, режими іноземного інвестування, іноземні джерела фінансування.

O.V. Leontuk-Melnik

Vinnitsja National Agrarian University

ESTIMATION OF THE STATE OF FOREIGN INVESTMENTS OF ECONOMY OF VINNYTSYA AREA

© Leontuk-Melnik O.V., 2013

The article considers the role and features of foreign investment of the regions in globalized economic relations. The problem of effective funding of foreign investors of the priority sectors is highlighted according to the impact of transnational corporate affairs. The results of the assessment of foreign investments in Vinnytsia region are shown by major economic activities of enterprises.

Key words: a foreign investor, foreign investments, foreign investment regulations, schedule of foreign investment, foreign sources of funding.

Постановка проблеми. Безперервний пошук нових джерел в отриманні прибутку зумовлює територіальні переміщення матеріальних та фінансових потоків. Процеси трансформації та глобалізації економічного простору торкнулись економік усіх країн світу, чим і був розпочатий новий цикл економічного розвитку на основі налагодження глобального неоліберального економічного порядку [1], основними ознаками якого є надмірний вплив капіталу транснаціональних корпорацій на світову економіку та внутрішні ринки. Завоювання нових ринків збуту відбувається в поєднанні із значними капітальними витратами, обсяг яких для невеликих та середніх підприємств здебільшого є недосяжним.

За останні періоди відбулась переорієнтація прямих іноземних інвестицій по пріоритетних напрямках діяльності в бік зростання виробничих ресурсів. У 2011 р. найпріоритетнішими напрямками іноземного інвестування в Україні стали переробна промисловість та фінансова діяльність з обсягами фінансування 13056,8 та 16318,5 млн. дол. США відповідно, що разом становить близько 64 % у загальній структурі іноземного інвестування. Особлива увага іноземних інвесторів по прямих інвестиціях націлена в бік галузі переробки харчових продуктів (обсяг іноземних інвестицій – 2065,7 млн. дол. США) та металургії (обсяг іноземних інвестицій – 2065,7 млн. дол. США) [2, с. 266–269]. Слід зазначити, що як в Україні, так і в усьому світі напрям вкладень фінансових ресурсів формує не тільки вектор пріоритетного розвитку економічних територій, але до того ж є одним із складових чинників збурень соціально-політичного стану. Внаслідок розподілу та використання фінансових ресурсів можливим є отримання як стрімкого

економічного росту, так і фінансової кризи, спровокованої недооціненою вартістю майбутніх доходів. При цьому проблема забезпеченості та використання іноземних інвестицій набуває нових ознак, пов'язаних із регуляцією міждержавних відносин та економічного і політичного впливу власників капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика іноземного інвестування була і залишається актуальною в сучасній економіці, питання якої висвітлені у фундаментальних та прикладних дослідженнях іноземних та вітчизняних учених. Серед них відмітимо роботи Шарпа У., Дж. Бейлі, М.П. Бутко, С. Терещенко, Л. Федулової, Д. Бешара та ін. Основними питаннями, що були ними розглянуті, є: теоретико-методологічні засади розвитку макроекономічного середовища іноземного інвестування, аналітичні оцінки прямих інвестицій та їх вплив на модернізацію економіки України, аналітичні оцінки перспектив розвитку інвестиційного клімату для іноземних інвесторів, державні регуляторні механізми іноземного інвестування тощо. Проте залишаються питання, що потребують подальшого опрацювання, з огляду на тенденції світових фінансово-економічних криз та глобалізації економічних відносин.

Постановка цілей. Враховуючи те, що в умовах нестабільності економіки існує внутрішній дефіцит фінансування, виникає необхідність у вирішенні питань пошуку зовнішніх джерел – іноземних інвестицій, обсяг та орієнтованість яких може внести істотні зміни у розвиток виробництва та фінансового стану держави і конкретних її регіонів. У зв'язку з цим у роботі висвітлюються питання про те, щоб:

- 1) дослідити роль та особливості іноземного інвестування регіонів в умовах глобалізації економічних відносин;
- 2) оцінити стан іноземних інвестицій Вінницької області у перерізі основних видів економічної діяльності підприємств;
- 3) проаналізувати рух фінансового потоку іноземних інвестицій Вінницької області у перерізі основних країн-інвесторів.

Виклад основного матеріалу. Досвід світового господарювання ствердив, що стійкість розвитку у довготривалій перспективі зумовлений характером інвестиційно-інноваційних процесів у сфері реальної економіки. При цьому інвестиційний процес виступає як сукупність руху інвестицій різних форм, динаміка яких забезпечується умовами реалізації відповідного механізму, що охоплює достатність використання ресурсного потенціалу та реалізацію інноваційної складової в інвестиційних проектах. Можливість відтворювати виробничий потенціал у процесі фінансування товарообмінних експортно-імпортних операцій реалізується через іноземні інвестиції [3–5].

Прямі іноземні інвестиції мають потенціал створення нових робочих місць, здатні забезпечувати обмін досвідом з впровадження технологічних ноу-хау, стимулювати експорт і підтримувати економіку країн, що розбудовуються. При цьому формування сприятливого інвестиційного клімату є одним із основних завдань економічного розвитку кожної держави. На міждержавному рівні регуляторні функції в сфері інвестування покладають на відповідні комітети та організації. Зокрема, основними функціями створеної у 1964 р. Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) визначено врегулювання відносин міжнародної торгівлі та сприяння у напрямку формування організаційно-економічних умов та механізмів функціонування сучасних міжнародних економічних відносин. У межах засідання 2012 р. ЮНКТА [6] було відмічено, що основним вектором інвестиційної політики нового покоління є пошук балансу між державною політикою та завданнями розвитку, з одного боку, та правами інвесторів, – з іншого. До того ж хоча ліберальний підхід розглядається як інструмент створення найсприятливішого інвестиційного клімату, сьогодні направленість прямих іноземних інвестицій переорієнтовано в пріоритетні сектори нарощування виробничого потенціалу, виконання соціальних та природоохоронних завдань.

Держава визначає основні пріоритети у розвитку іноземного інвестування через відповідні нормативно-законодачні документи. В Україні основними серед них є:

1. Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 19.03.1996 р.
2. Закон України “Про захист іноземних інвестицій в Україні” від 10.09.1991 р.
3. Закон України “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон” від 13.10.1992 р.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р.

У законі України “Про режим іноземного інвестування” визначена сутність іноземних інвестицій, їх види та форми здійснення на території України. Закон встановив порядок державної реєстрації та контролю за здійсненням іноземних інвестицій, а також державні гарантії щодо захисту прав іноземних інвесторів. Зазначено, що іноземні інвестиції є цінностями, що вкладаються іноземними інвесторами в об’єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [7]. Іноземні інвестиції можуть бути прямими, портфельними та іншими. Прямими можна визнати іноземні інвестиції, що проводяться прямими іноземними інвесторами, які мають (контролюють) не менше ніж 10 % власних активів підприємства (власного капіталу). Портфельні інвестиції є купівлею акцій, паїв, облігацій, векселів та інших боргових цінних паперів, які становлять не менше 10 % у статутному капіталі підприємства. Іншими є ті інвестиції, які не підлягають класифікації по прямих або портфельних. Отже, здійснення прямих іноземних інвестицій на території конкретної держави зумовлено зацікавленістю інвестора у контролі за основним капіталом інвестованого підприємства. Основними критеріями оцінки іноземними інвесторами можливості проводити діяльність є:

- стабільність політичної ситуації у державі (прогнозованість мінімальних ризиків політично-соціальних збурень);
- привабливість оподаткування, помірність митних зборів та платежів;
- гарантованість збереження прав інвесторів;
- наявність привабливих та конкурентоспроможних об’єктів з позиції мінімізації термінів окупності капіталовкладень;
- наявність кваліфікованих кадрів, здатних реалізовувати інноваційні очікування;
- наявність конкуренції та прозорість економічних відносин.

Іноземний інвестор може самостійно обирати форму інвестування із таких:

1. Часткова участь у новостворених підприємствах спільної форми власності з українськими партнерами, або ж придбанням частки прав власності уже існуючих підприємств;
2. Створення підприємств, філій або відокремлених підрозділів, де іноземний інвестор матиме повну власність.
3. Придбання майна або прав на майно.
4. Придбання прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України.
5. Брати участь у господарській (підприємницькій) діяльності на основі угод про розподіл продукції.
6. Інші форми без обов’язкового створення юридичної особи на підставі договорів із суб’єктами господарської діяльності України.

Успішність інвестиційної діяльності забезпечується цілями інвестування, для досягнення яких, за словами У. Баффета, необхідно безпосередньо стати власниками компаній, що генерують потік грошових коштів і стабільно забезпечують рентабельність капіталу вище середнього рівня. Участь у цих компаніях шляхом придбання ліквідних акцій може здійснюватись через дочірні компанії. При цьому щорічний розподіл вкладеного капіталу має бути визначений вартістю та перспективністю підприємств, що потребують інвестицій [8, с. 42].

На регіональному рівні сприяння інвестиційним проектам та їх пріоритетність є складовою частиною стратегії економічного розвитку. Серед регіонів України на 1 січня 2011 р. найкращі позиції за станом іноземного інвестування в регіон мали області: Дніпропетровська (8006,2 млн. дол. США), Харківська (2745,7 млн. дол. США), Донецька (2513,6 млн. дол. США), Київська (1718,9 млн. дол. США) та Львівська (1358,2 млн. дол. США). Проте більшість регіонів України

мають недостатній рівень забезпечення іноземними інвестиціями, що підтверджується прямим групуванням за 5-рівневою шкалою з кроком шкалування 1588,86 млн. дол. США по 24 регіонах та Автономній Республіці Крим (дані на 31 грудня 2011 р., за винятком м. Київ та м. Севастополь) [2]:

1. Високий рівень – від 6417,34 млн. дол. США до 8006,2 млн. дол. США.
2. Між середнім та високим – від 4828,48 млн. дол. США до 6417,34 млн. дол. США.
3. Середній рівень – від 3239,62 млн. дол. США до 4828,48 млн. дол. США.
4. Між середнім та низьким – від 1650,76 млн. дол. США до 3239,62 млн. дол. США.
5. Низький рівень – від 61,9 млн. дол. США до 1650,76 млн. дол. США.

Проведена оцінка виявила значні диспропорції у розміщенні іноземних інвестицій по регіонах України: в 1-шу групу увійшла Дніпропетровська область; в 4-ту групу – Харківська, Донецька та Київська області; в 5-ту групу – інші 20 областей та Автономна Республіка Крим.

Незважаючи на те, що серед усіх регіонів України на 31 грудня 2011 р. Вінницька область посідала 18-те місце за розміром іноземних інвестицій, вона залишається однією із перспективних територій для інвесторів.

За останні роки очільники Вінницької області активізували діяльність із залучення іноземних інвесторів, наслідком чого стало зростання прямих іноземних інвестицій з 176,5 млн. дол. США у 2009 р. до 226 млн. дол. США у 2011 р. (приріст становив 28 %) (табл. 1). За підтримки Вінницької обласної Ради в області триває реалізація 12 угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво Вінницької області та Республіки Польща (реалізується понад 200 партнерських угод), Республіки Білорусь, Російської Федерації, Республіки Молдова, Румунії та придністровського регіону Республіки Молдова. Підписані Протоколи про наміри з провінцією Аньхой Китайської Народної Республіки та Осієчко-Баранської Жупанії Республіки Хорватія [9].

Таблиця 1

**Прямі іноземні інвестиції у Вінницьку область за видами економічної діяльності,
2009–2011 рр., тис. дол. США***

№	Види діяльності	2009	2010	2011	В середньому за 2009-2011 рр.	Відхилення 2011 р. від 2009 р.	
						тис. дол. США	%
1	Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги	18393,0	17704,1	19317,3	18471,5	924,3	5,0
2	Промисловість, в т.ч.	103608,1	112881,4	125529,3	114006,3	21921,2	21,2
	– добувна промисловість	20191,3	23480,6	26289,8	23320,6	6098,5	30,2
	– переробна промисловість	83416,8	88576,8	98421,6	90138,4	15004,8	18,0
3	Будівництво	358,2	3801,8	4582,1	2914,0	4223,9	1179,2
4	Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	18306,0	21506,1	21553,6	20455,2	3247,6	17,7
5	Діяльність транспорту та зв'язку	2887,7	2962,0	3426,0	3091,9	538,3	18,6
6	Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	32856,5	53383,5	51175,0	45805,0	18318,5	55,8
7	Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	66,7	270,5	339,7	225,6	273,0	409,3
8	Інші напрямки діяльності	30,0	33,6	71,0	44,9	41,0	136,7
	Усього:	176506,2	212543,0	225994,0	205014,4	49487,8	28,0

* Джерело [11–13].

Пріоритетними напрямками інвестування для іноземців залишаються промисловість та операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям. Сумарні прямі іноземні інвестиції в промисловість Вінницької області за період 2009–2011 рр. становили 342 млн. грн, а в напрямок майнових операцій та інжинірингу – 137,4 млн. дол. США.

Слід зазначити, що найбільшими темпами росту прямих іноземних інвестицій у Вінницьку область характеризуються будівництво, де обсяги інвестицій з 2009 по 2011 рр. зросли на 1179,2 % (в 3,6 раза), та комунальне господарство, де обсяги інвестицій з 2009 по 2011 рр. зросли на 409,3 % (в 2,3 раза). Стабільним зростанням інвестиційних надходжень характеризується галузь переробної промисловості. Їх середній рівень за 2009–2010 рр. становив 90,1 млн. грн., що в загальній структурі прямих іноземних інвестицій становило майже 44 %. Така тенденція зумовлена діяльністю на території Вінницької області великих агропромислових холдингових компаній та корпорацій, в структурі яких велика частка зовнішньоекономічної діяльності. Серед них американська транснаціональна корпорація “Монсанта”, у перспективних планах якої є будівництво насінневого заводу вартістю понад 130 млн. дол. США, який дасть змогу перекрити до 10 % імпорту насіння кукурудзи для потреб вітчизняних аграріїв. На Вінниччині успішно проводить свою діяльність з виробництва сокових концентратів “Агрона Фрут Україна”, що належить до холдингу Agrana Group (Франція). Вона є одним із потужних виробників харчових продуктів в Європі, має 36 заводів з переробки сільськогосподарської продукції в 27 країнах світу і планує у 2013 р. інвестувати \$ 3 млн. дол. США в модернізацію цеху фруктових наповнювачів, що уможливить збільшити обсяги виробництва готової продукції на 30 %. Компанія Nemiroff очолює перелік великих бюджетоутворювальних підприємств Вінницької області, Немирівського району та м. Немирів. Nemiroff займає 18-те місце в рейтингу бюджетоутворювальних підприємств України. У 2011 р. компанія сплатила 951,52 млн. грн. податків та зборів. За період 2008–2011 рр. середній приріст податкових відрахувань становив близько 24 % на рік [10].

Пріоритетність економічного розвитку галузі виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів відобразилась на структурних змінах прямих іноземних інвестицій переробної промисловості загалом (табл. 2).

Таблиця 2

Структура прямих іноземних інвестицій переробної промисловості у Вінницьку область, 2009-2011 рр., %*

№	Галузі переробної промисловості	2009	2010	2011	Разом за 2009–2011 рр.	В середньому за 2009–2011 рр.	Відхилення 2009–2011 рр.
1	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	56,38	56,99	65,84	179,21	59,74	9,46
2	Легка промисловість	0,90	0,84	0,76	2,5	0,83	-0,14
3	Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	5,52	5,53	2,29	13,34	4,45	-3,23
4	Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	0,03	0,03	0,02	0,08	0,03	-0,01
5	Хімічна та нафтохімічна промисловість	31,18	30,39	27,45	89,02	29,67	-3,73
6	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	4,04	3,81	1,42	9,27	3,09	-2,62
7	Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	0,05	0,10	0,12	0,27	0,09	0,07
8	Машинобудування	0,55	0,63	0,60	1,78	0,59	0,05
9	Інші галузі промисловості	1,36	1,67	1,50	4,53	1,51	0,14
	Усього по переробній промисловості:	100,0	100,0	100,0	x	100,0	x

* Джерело [11–13].

Питома вага у структурі прямих іноземних інвестицій переробної промисловості у Вінницьку область становила у 2011 р. 65,8 %, що на 9,5 % більше, ніж у 2009 р. За вказаний період відбулись структурні зрушення по інших галузях переробної промисловості. Зокрема, зменшилась питома вага у структурі інвестування по хімічній галузі на -3,7 % та виробництву іншої неметалевої мінеральної продукції – на -2,6 %.

Відповідно до платіжного балансу, рух капіталу по прямих іноземних інвестиціях у Вінницьку область по країнах походження наведено у табл. 3. Найбільшу питому вагу іноземних інвестицій у Вінницьку область мають країни ЄС, що становить 75,1 %. Відповідно частка країн СНД становить близько 6,3 % та частка країн іншого світу – 18,6 %. Потік капіталу підприємств з іноземними інвестиціями генерується переважно за рахунок країн ЄС. Сумарно за 2009–2011 рр. збільшення капіталу нерезидентів за рахунок інвесторів країн ЄС становило 70,3 млн. дол. США. Недостатнім є фінансування з боку інвесторів країн СНД. Зміни капіталу нерезидентів по країнах СНД – становили 5,9 млн. дол. США та по інших країнах – 9,5 млн. дол. США. До того ж прослідковується тенденція переміщення головних управляючих компаній з закріпленням прав власності із Вінницької області в країни іншого світу на суму 2,6 млн. дол. США та в країни СНД – на суму капіталу 0,05 млн. дол. США. Втрати за рахунок коливань курсової різниці упродовж трьох років по інвестиційному потоку країн ЄС становили близько 10,2 млн. дол. США.

Таблиця 3

Прямі іноземні інвестиції у Вінницьку область по країнах походження за 2009–2011 рр., тис. дол. США*

№	Показники руху капіталу	Країни ЄС	Країни СНД	Інші країни світу	По усіх країнах
1	Капітал нерезидентів в області, на початок року	406582,9	35110,4	109490,4	205319,1
2	Збільшення капіталу нерезидентів	70350,2	5937,9	9473,7	29105,5
3	Зменшення капіталу нерезидентів	6331,4	1872,0	705,6	8909,0
4	Утрати капіталу	1013,3	408,4	343,5	1765,2
5	Перехід прав власності на капітал нерезидента нерезиденту іншої країни	2666,2	-48,3	-2617,9	
6	Обсяги прямих інвестицій, які перейшли з категорії портфельних інвестицій	139,3			139,3
7	Обсяги прямих інвестицій, які перейшли до категорії портфельних інвестицій	207,7	5,6		213,3
8	Курсова різниця	-10172,4	-100,2	-881,5	-11154,1
9	Капітал нерезидентів в області, на кінець року	462013,8	38613,8	114415,6	615043,2

* Джерело [11–13].

За останній час скоротився обсяг прямих іноземних інвестицій з Вінницької області у 2011 р. і становив 162,6 тис. дол. США, що на 7,4 тис. дол. США менше порівняно з 2009 р. (табл. 4).

Таблиця 4

Прямі іноземні інвестиції з Вінницької області, 2009–2011 рр., тис. дол. США*

№	Географічні напрямки інвестування	2009	2010	2011	Усього за 2009-2011 рр.	В середньому за 2009-2011 рр.	% в сукупному обсязі
1	Країни ЄС	0,3	0,3	0,3	0,9	0,3	0,2
2	Країни СНД	169,7	168,7	162,3	500,7	166,9	99,8
	Усього	170	169	162,6	501,6	167,2	100

* Джерело [11–13].

Зрушення структури зовнішньо-торговельного балансу в бік країн СНД відобразилось на географії іноземних інвестицій з Вінницької області, де 99,8 % становлять інвестиційні об'єкти

країн СНД і тільки 0,2 % – країни ЄС. За результатами оцінки можна зазначити, що найпріоритетнішими для іноземних інвестиційних вкладень в економіку Вінницької області є галузі виробництва та переробки харчових продуктів, зорієнтовані на країни ЄС.

Висновки. Недостатній рівень прибутків та нестабільність фінансового стану підприємств Вінницької області унеможливають запровадження сучасних перспективних проектів, що мають експортний потенціал реалізації продукції. Процеси капіталізації за рахунок іноземного інвестування в економіку Вінницької області відбуваються за умов створення або розширення прав власності спільних підприємств з учасниками країн ЄС, які здебільшого є представниками великих транснаціональних корпорацій та агрохолдингів. Основною орієнтацією зовнішнього фінансування є харчова переробна промисловість, нерухомість, фінансові операції. Варто зазначити, що спостерігається переміщення управляючих активами компаній в країни іншого світу, що мають ліберальніше податкове законодавство. Недостатнім є залучення до спільної діяльності інвесторів країн СНД на території Вінницької області. Проте існує тенденція до розміщення філіалів власного виробництва у цих країнах.

Перспективи подальших досліджень. В умовах дефіциту власного фінансування одним із шляхів розвитку економіки можна визначити залучення іноземного капіталу, який здатний забезпечити довготривале зростання на основі впровадження ефективних інвестиційних проектів, які орієнтуються на оновлення та розвиток виробничого потенціалу з інноваційною складовою новітніх технологічних рішень. Реалізація цих проектів потребує сприятливих умов інвестиційної політики з подоланням основних перешкод: зменшення митних бар'єрів; усунення непрозорості конкуренції на внутрішніх ринках; покращення рівня досвіду роботи по експортних операціях; зниження (або надання пільг) щодо оподаткування експортних послуг. Внаслідок фінансово-економічної кризи необхідно досягнути пропорційності між ліберальними заходами з залучення зовнішнього капіталу та регулювальних дій органів влади з урахуванням вибраних пріоритетів. Особливо важливим є розроблення заходів організаційно-законодавчого порядку з узгодження державної та регіональної інвестиційної політики, що дасть змогу розширити повноваження місцевих органів самоврядування по пошуку ефективних інвесторів.

1. Єценко П.С., Арсеєнко А.Г. *Нова парадигма розвитку економіки – настійливе веління нашого часу*/ П.С. Єценко, А.Г. Арсеєнко // *Економіка і прогнозування*. – 201р.– №1.– С. 28–47.
2. *Статистичний щорічник України за 2011 рік*/ Державна служба статистики України; за ред. Осауленка О.Г. – К.: ІВЦ Державної служби статистики України, 2012. – 558 с.
3. Бешар Д. *Состояние и перспектива развития иностранных инвестиционных вложений в экономику Азербайджана* / Д. Бешар // *Економіст*. – 2010. – №11. – С.56–58.
4. Терещенко С. *Инвестиционная деятельность в Украине: стратегия ее развития* / С. Терещенко // *Економіка і організація управління*. – 2012. – № 2 (12). – С. 55–62.
5. Федулова Л. *Прямі іноземні інвестиції у забезпеченні технологічної модернізації виробництва: світові тенденції та проблеми в Україні* /Л. Федулова// *Економіст*. – 2011. – №5. – С. 44–48.
6. *World investment report-2012*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/development/surveys/investments.shtml>.
7. Закон України “Про режим іноземного інвестування”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>.
8. Баффет У. *Эссе об инвестициях, корпоративных финансах и управлении компаниями* / У. Баффетт; пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 268 с.
9. Офіційний сайт Вінницької обласної Ради. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vinnitsa.gov.ua/main.htm>.
10. Інформаційний портал Вінниця.инфо. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vinnitsa.info/news/u-vinnitsi-ne-zmogli-prodati-amerikanskiy-tomsanto-80-ga-zemli-pid-virobnitstvo-ale-investor-ne-pishov-z-mista.html>.
11. *Статистичний щорічник Вінниччини за 2011 р./ Головне управління статистики у Вінницькій області*; за ред. С. Ігнатова. – Вінниця: ІВЦ Головного управління статистики у Вінницькій області, 2012. – 611 с.
12. *Статистичний щорічник Вінниччини за 2010 р./ Головне управління статистики у Вінницькій області*; за ред. С. Ігнатова. – Вінниця: ІВЦ Головного управління статистики у Вінницькій області, 2011. – 619 с.
13. *Статистичний щорічник Вінниччини за 2009 р. / Головне управління статистики у Вінницькій області*; за ред. С. Ігнатова. – Вінниця: ІВЦ Головного управління статистики у Вінницькій області, 2010. – 640 с.